

Ribarsko zadrugarstvo u NR Mađarskoj

U celom Panonskom bazenu, koji je izrazito bogat velikim ribolovnim vodama, ribarsko zadrugarstvo ima dugu tradiciju. Ova forma okupljanja ribara zadržala se do danas u NR Mađarskoj. Ovde se ona dalje razvila i organizaciono učvrstila.

U 1962. godini u Mađarskoj su postojale 22 specijalizovane ribarske zadruge, a oko 200 zemljoradničkih zadruga bavile su se ribarstvom kao sporednom delatnošću.

U ovom napisu osvrnućemo se isključivo na specijalizovane ribarske zadruge, na njihovu organizacionu strukturu, uspehe u radu i dr.

Ribarske zadruge koriste skoro sve ribolovne vode u Mađarskoj. Od ukupno oko 230.000 kj ribolovnih voda sportski ribolovci koriste oko 10.000 kj manjevažnih voda, jezero Balaton je ustupljeno preduzeću, a sve ostale date su na dugogodišnje korišćenje ribarskim zadrugama. Na taj način ribarske zadruge predstavljaju osnovnu polugu u ribarstvu na otvorenim vodama. I 1963. godine zadruge su dobile vode na korišćenje u trajanju od 20 godina.

22 ribarske zadruge imaju godišnji ulov ribe od 2.000 — 2.100 t (računajući i proizvodnju u vlastitim ribnjacima).

Specijalizovane ribarske zadruge su učlanjene u Savez ribarskih zadruga, koji je direktno vezan za Upravu za ribarstvo pri Ministarstvu poljoprivrede. Svaka zadruga delegira po 2 člana u plenum Saveza. Savez se izdržava od članarina zadruga, koja godišnje iznosi oko 200.000 Ft (ili oko 6.400.000 dinara) odn. po jednoj zadrugi oko 291.000 dinara. Savez pored neplaćenog predsednika ima tri službenika, jednog administrativca za sve poslove, jednog glavnog agronoma i jednu sekretaricu.

Da bi se što bolje razumeo status i rad ribarskih zadruga u Mađarskoj prikazaću najpre neke zajedničke principe iz njihovog rada:

— zadruga dobija od Države određeni deo ili celu vodu gde je ona opsolutni gospodar u smislu korišćenja i unapređenja ribarstva;

— zadruge godišnje uplaćuju Državi u proseku oko 45.000 Ft (ili oko 1.400.000 dinara) ili sve zadruge ukupno oko 1.000.000 Ft (ili 32.000.000 dinara);

— na svojim ribolovnim vodama zadruge izdaju terenske dozvole sportistima i ubiraju određeni doprinos;

— zadruga je obavezna da se brine o čuvanju i razmnožavanju ribljeg fonda, da izlovljava ribu po utvrđenom planu, da svake godine poribljava svoje vode određenim brojem i količinom podmlatka šarana, soma, smuđa i štuke, da ispunjava perspektivni plan i dr;

— zadrugari rade po brigadnom sistemu i po pravilu 6 dana žive i rade na terenu u ribarskim stanicama, van mesta stanovanja;

— zadrugari se pored ribolova na otvorenim vodama bave i radovima na svojim ribnjacima, kao dopunskom delatnošću;

— zadrugari u potpunosti imaju status i prava radnika u radnom odnosu, jer žive isključivo od rada u zadrugi;

— zadruge se pored ribolova bave i lovom školjki i žaba, izradom sedefskih dugmadi, pletenjem košara, ribnjačkom proizvodnjom, držanjem ribarskih gostiona i sl.;

— zadrugari su plaćeni po učinku (dobijaju određen procenat od prodajne cene) a sav alat i ostali ribarski pribor je vlasništvo zadruga;

— zadrugni Savez ima veliki Centar za proizvodnju ribljeg podmladka u Dinješu, gde zadruge obezbeđuju nasadni materijal za obavezno poribljavanje. Ovaj Centar godišnje proizvede oko 14 vagona razne ribe za nasad (šarana, soma i dr.), kao i oko 12.000.000 komada ikre smuđa, 3.000.000 komada šaranske mlađi od 1—2 gr/kom, 23.000 komada smuđa od 10 gr/kom i 270.000 komada mlađi štuke od 5 cm.

Prikazatu posebno detalje iz rada specijalizovanih ribarskih zadruga na Dunavu, koje

su najbolje organizovane i najjače. Ukupno na Dunavu rade osam zadruga (Győr, Esztergom, Budapest, Ercse, Paks, Tolna, Baja i Mohács). Sa ukupno 350 ribara ove zadruge obrađuju ceo Dunav sa oko 35.000 ha vodene površine (od čega 17.000 ha čini korito Dunava a ostalo rukavci i sl.). Godišnje osam zadruga na Dunavu realizuju ulov od 770 t odn. po jednom zadrugaru oko 2.200 kg. Sportisti ulove godišnje u Dunavu oko 150 t. Ukupna dužina Dunava od oko 416 km podeljena je na teritorije 8 zadruga (na jednu zadrugu u prosjeku dolazi oko 52 km odn. oko 4.375 ha).

Biće interesantno поближе upoznati rad ribarske zadruge u Pakšu:

— Ova zadruga, osnovana 1946. godine, sa svojih 36 aktivnih ribara koristi 42 km Dunava ili 3.450 ha vodene površine. Godišnje ulove oko 100—120 t odn. po jednom ribaru 2.777—3.333 kg sa oko 96 ha površine;

— Zadruga ima i svoj ribnjak za uzgoj šarana od 82 ha, poluribnjak od 29 ha i 270 ha oranice za proizvodnju zrnaste hrane za ishranu ribe. Od ostalih osnovnih sredstava zadruga raspolaže sa 2 restorana, 6 komada konja, 500 kom. ovaca, 2 kamiona i 2 manja kamioneta od 1,5 t za prevoz ribe. Ukupna vrednost osnovnih sredstava zadruge iznosi 8.000.000 Ft (ili 256.000.000 dinara) odn. oko 7.000.000 dinara na jednog ribara;

— U 1962. godini zadruga je ukupno ulovila 200 t ribe od čega 80 t iz ribnjaka i poluribnjaka i 120 t u Dunavu (40 t šarana, kečige, soma, smuđa i mreke, a 80 t štuke i ostale ribe). Na Dunavu su zadrugari ulovili 3.478 kg/1 ha. Ako se ovome doda još i ulov sportista (400 članova) sa 16,3% od ukupnog ulova, odn. 6,72 kg/1ha, onda izlazi da je ukupan godišnji ulov ribe po 1 ha na Dunavu u okolini Pakša oko 41,5 kg;

— Ribari rade po brigadnom sistemu u 8 stalnih brigada, od kojih 4 imaju po 6 članova, a ostale od 2—8. Ribari rade od 6—18 časova i obično žive svih 6 dana u terenskim stanicama (ukupno ima 7 stanica: 6 na terenu i 1 u samom Pakšu). Po potrebi ribari sa Dunava se raspoređuju i na rad na ribnjaku. Ribari — članovi zadruge osim ribolova ne smeju se baviti drugim poslovima, a svu ulovljenu ribu moraju obavezno doneti u centar u Pakš; u protivnom se kazne;

— Sav ribarski alat i pribor su svojina zadruge, a ukupno imaju:

— male vrške	300 kom
— alov za kečige	20 kom
— ostali alovi	20 kom
— laptaši	4 kom
— buvari	2 kom
— svaka brigada ima po jedan alov od 500 m ²	
— elektroagregata	2 kom
— motora za čamce	6 kom

— čamaca od 9 m	27 kom
— drugih čamaca	30 kom
— tikvara od 10 t	1 kom

— Ribari dobijaju 60% od maloprodajne cene ulovljene ribe u Dunavu. Prema petogodišnjem proseku ribari godišnje zarađuju po 30—35.000 Ft (ili 960.000—1.120.000 dinara, odn. 80.000—93.000 dinara mjesečno), dok je prosek u celoj Mađarskoj 18.000 Ft. Pored novčanih primanja ribari dobijaju još: 5 kg ribe dnevno na jednu brigadu za ishranu na terenu, 1 par dugačkih gumenih čizama i 1 par radnog odela po 1 ribaru godišnje, kao i besplatna izlet na jezero Balaton;

— Ribari su socijalno osigurani u celini (međutim, naknadu ne dobijaju u novcu). Godišnje imaju po 12 dana plaćenog godišnjeg odmora. Penziju stiču sa najmanje 10 godina radnog staža i starosti od 65 godina za muškarce i 60 godina za žene;

— Pored toga što Državi zadruga plaća godišnje oko 45.000 Ft (koje služi uglavnom za izvršenje zajedničkih akcija širih razmera) zadruga je obavezna da u toku jedne godine svojim sredstvima izvrši poribljavanje svojih voda (sektor Dunava) sa sledećim količinama ribljih mladunaca:

— dvogodišnjim plemenitim šaranom (od 200—700 gr/kom)	8.500 kom
— jednogodišnja mlađ soma od 5 cm dužine	10.000 kom
— smuđeva gnezda sa oplođenom ikrom	100 kom

Mlađ se otkuplja po ceni: šaran — 13,6 Ft/kg, som — 1 Ft/kom i gnezdo smuđa — 30 Ft/kom;

— Zadržni plenum zaseda najmanje 2 puta godišnje. Plenum bira predsedništvo zadruge od 5 članova sa mandatom od 5 godina. Predsedništvo se sastaje najmanje jednom mesečno. Od članova predsedništva jedino je predsednik plaćeno lice. Plenum bira revizionu komisiju od 3 člana, koja 2 puta godišnje pregleda rad zadruge. Plenum također bira brigadira za 1 godinu, a ova funkcija je počasna;

— Zadrugari se pored ribolova bave i lovom žaba i školjki, izradom dugmadi, pletenjem korpi, ribnjačkom proizvodnjom i dr. Ribari su obavezni izvršavati i sve radove, koji su vezani za ribolov (krpljenje mreža, konzerviranje mreža i čamaca i sl.);

— Zadruga svoju ribu prodaje samostalno ili preko državnih poduzeća;

— U upravnom aparatu zadruga ima: predsednika, pomoćnika predsednika, glavnog knjigovođu, administrativca i 2 šofera. Pored ostalih poslova ova služba je obavezna da vodi redovnu evidenciju ulova ribe za svaku brigadu odn. po pojedinim ribama;

— Zadruga ima svoju čuvarsku službu od stalnih čuvara ili ovlašćenih ribara.

Na ovom mestu ne mislim glorifikovati ribarske zadruge na račun drugih organizacija u ribarskoj privredi. Međutim, obavezni smo dati pozitivnu ocenu specijalizovanim ribarskim zadrugama u Mađarskoj. Ono što je pohvalno u radu ovih zadruga i što može poslužiti kao putokaz kojim putem treba da krene naše ribarsko zadrugarstvo, može se svesti na nekoliko konstatacija:

1.— Ribarske zadruge u Mađarskoj imaju sva obeležja uzornih privrednih organizacija sa zastupljenim socijalističkim principima u radu: samoupravljanje, sticanje ličnih primanja na bazi učinka, sredstva za rad su 100% društvena svojina, ribarima je obezbeđeno korišćenje svih socijalnih i drugih prava radnika i dr.;

2.— Sa postignutim radnim uspesima zadruge imaju solidne ekonomske uslove za svoj opstanak i dalje napredovanje. Na bazi ostvarenog dohotka one obezbeđuju lična primanja iznad proseka u poljoprivredi, kao i normalnu proširenu reprodukciju. Ostvarenje ulova ribe u Dunavu od oko 3.000 kg po jednom ribaru predstavlja izvanredan uspeh. Ovo tim više, pošto se zna, da je gornji deo Dunava, zbog zagađenosti i nedostatka prostranih plavnih terena, mnogo siromašniji od našeg dela.

Primernom organizacijom rada, upotrebom savremenih alata, a najviše redovnim poribljavanjima, — zadruge postižu ulov ribe i preko 40 kg/1 ha. Proizvodnja u ribnjacima predstavlja doprinos ekonomskoj stabilizaciji i prosperitetu zadruga;

3.— Dobro rešeni pozitivni zakonski propisi, na zdravoj osnovi postavljeni odnosi sa ribolovnim sportom, zainteresovanost državnih i dr. organa za položaj ribarstva i dr. sa svoje strane također doprinose sadašnjem dobrom položaju ribarskih zadruga;

4.— Dosadašnji rad i uspesi ribarskih zadruga u Mađarskoj, koje imaju sve elemente privrednih organizacija, dokazali su da specijalizovane ribarske zadruge, uz dobru organizaciju rada, odgovarajuće ribarsko zakonodavstvo i dr., mogu poslužiti kao prikladna organizaciona forma za korišćenje ribljeg bogatstva otvorenih i drugih ribolovnih voda;

5.— Na Jugoslavenskom delu Dunava postoje daleko bolji uslovi za egzistenciju i uspešan rad jakih privrednih organizacija (a među njima i ribarskih zadruga, koje bi poslovale po principima zadruga u Mađarskoj). Takođe je za preporuku, da se iskoriste neka pozitivna iskustva iz rada zadruga u Mađarskoj i primene u našim uslovima.